

Suriyeli Gençlerin Eğitim Sürecinde Kültürleşme Deneyimleri

Betül Dilara Şeker¹

Öz

Göç, günümüzde yaşanan çatışma ve karmaşalar nedeniyle devam etmektedir. Göç süreci, güvenli bir alana yeniden yerleşim ve kaynaklara erişim fırsatları sunmaktadır. Birey açısından bu konular belirsizlikler de taşımaktadır. Mülteciler/geçici sığınmacılar göç sürecini planlamadan ve zorunluluklar nedeniyle aniden hızla verilen kararlarla deneyimler. Mülteciler menşe ülkede, göç sürecinde ve yeni yerleşilen ülkede travmatik olaylara maruz kalarak çoklu kayıplar yaşarlar. Bu grup için Yeniden yerleşim, kültürleşme ve uyum süreci zorlu geçmektedir. Genellikle komşu ülkelere yerleşen mülteciler için coğrafik yakınlık nedeniyle kültürel farklılıklar fazla olmasa da sosyal ve kültürel açıdan farklı bir yere yerleşmek, fiziksel, psikolojik ve sosyal birtakım zorluklar bireylere ek yük getirebilir. Bu süreçte özellikle mülteci çocuklar ve gençler yaygın olarak savunmasız ve bağımlı olarak tanımlanmaktadır. Çocuklar ve gençler çalışma, eğitim gibi farklı nedenlerle baskın grupla etkileşim içine girerler. Aynı zamanda gençlik dönemi sosyal kimliğin geliştiği, kişilik oluşumunun dinamik olduğu bir süreçtir. Bu süreçte eğitim mülteci gençlerin uyumu ve psikolojik iyi oluşlarında önemli bir yere sahiptir. Mülteci gençler için eğitim hem yeni kültürle ilgili bilgi edinmelerine kaynaklık eder, hem de yeteneklerini geliştirmelerine aracılık eder. Mevcut politikalarla şekillendirilen eğitim sisteminin sonuçları bireysel olarak psikolojik iyi oluşu ve uyumu doğrudan etkilemektedir. Okullar, mülteci gençlere destek sağlamak için ideal alanlardır. Mülteci gençlerin eğitime katılımları ve okula başarılı uyumları, onların psikolojik iyi oluşlarını olumlu etkilemektedir. Bu nedenle baskın toplumla yaşanan kültürleşme, sosyal kimlik, ayrımcılık, uyum gibi kavramlara odaklanmak önemlidir. Gençlerin eğitim sistemindeki kültürleşme süreci uyumlarını etkilediği için bu kavramlar değerlendirilmiştir. Çalışmanın amacı Türkiye’de yaşayan mülteci gençlerin eğitim sürecinin kültürleşme, sosyal kimlik, kesişimsellik, ayrımcılık ve uyum gibi sosyal psikolojik kavramları bağlamında değerlendirilmesidir. Eğitim süreci mülteci gençler için yeni fırsatlar ve belirsizlikler barındırır. Eğitim fırsatları sadece başarılı bir uyum için değil, aynı zamanda psikolojik iyi oluş içinde bir zemin oluşturmaktadır. Sonuç olarak kültürleşme süreci ve bu süreçte karşılaşılan sorunlara karşı geliştirilen mekanizmaların öğrenilmesinin uzun vadede uyum politikalarının belirlenmesinde alana katkı sağlayacak işlevsel çıktılarının olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli Gençler; Eğitim; Kültürleşme; Sosyal Kimlik; Uyum

ABSTRACT IN ENGLISH

Acculturation Experiences of Syrian Youth in the Education Process

Migration continues due to the conflicts and confusion experienced today. The migration process offers opportunities for resettlement to a safe area and access to resources. For the individual, these issues also carry uncertainties. Refugees/asylum seekers experience the migration process without planning and decisions made suddenly due to necessity. Refugees experience multiple losses by being exposed to traumatic events in the country of origin, during the migration process, and in the newly settled place. Resettlement, acculturation, and adaptation processes are more difficult for this group. Although there are not many cultural differences due to geographical proximity for refugees

¹ Dr. Betül Dilara Şeker, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi / Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, E-mail: dilaraseker@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-5914-5886



who usually settle in neighboring countries, settling in a different place socially and culturally can bring additional burdens on individuals, physically, psychologically, and socially.

In this process, refugee children and youth are commonly defined as vulnerable and dependent. Children and young people interact with the dominant group for different reasons, such as work and education. It refers to the situation in which social identity develops, and personality formation is dynamic as a youth period feature. Education is essential in refugee youth's adjustment and psychological well-being in this process. Education for refugee youth helps them develop their skills by providing information about their new culture. Current policies shape the education system, but its results directly affect individual psychological well-being and adjustment. Schools are ideal places to provide support to refugee youth. Participation in education and successful school adjustment of refugee youth has also been associated with their psychological well-being. Acculturation with the dominant society causes us to focus on concepts such as social identity, discrimination, and adaptation. Since the interaction experienced in the education process of the youth is critical in the acculturation process, it has been discussed and evaluated in the study. The study aims to assess the education process of refugee youth living in Turkey in the context of social psychological concepts such as acculturation, social identity, intersectionality, discrimination, and adaptation. The education process contains both new opportunities and uncertainties for refugee youth. For young people's educational opportunities are preparation for successful integration and provide a basis for psychological well-being. As a result, it is thought that learning the mechanisms developed against the acculturation process and the problems encountered in this process will contribute to the field in determining adaptation policies in the long term and have functional outputs.

Keywords: *Syrian Youth; Education; Acculturation; Social Identity; Integration*

Giriş

Dünyada küresel mülteci ve yerinden edilmiş göçmen nüfus hızla artmaktadır (UNHCR, 2018). Savaş, çatışmalar, şiddet, doğal afetler, kültürel, sosyal, dini, ekonomik ve politik nedenlerle karmaşa birçok bölgede yaşanmaktadır. Bunlar, bireyler tarafından yaşamsal tehdit olarak değerlendirilmekte gönülsüz zorunlu yer değiştirmeye neden olmaktadır (Brailovskaia vd., 2019). Bu süreç uluslararası sınırların ötesinde yeniden yerleşim fırsatları ve kaynaklara erişimde belirsizlikler taşımaktadır (Adams ve Kivlighan III, 2019). Mültecilerin üçüncü ülkeye yerleştirilmek için seçilmeleri zorlu ve uzun bir süreci kapsamaktadır. Mültecilerin kalıcı olarak üçüncü bir ülkeye yerleştirilmeleri yaklaşık iki yıl sürebilir. Bu nedenle, birçok mülteci gencin, üçüncü bir ülkeye kalıcı olarak yerleştirilmeden önce birkaç ülkede yaşama veya mülteci kamplarında uzun süre kalma olasılığının yüksek olduğunu bilinmektedir (UNHCR, 2018).

Türkiye'de yaşayan yerinden edilmiş kişiler yasal statülerine bağlı olarak farklı şekillerde (göçmen, sığınmacı, mülteci, geçici koruma) adlandırılmaktadır. Bu kişilerin üçüncü ülkeye yerleştirilmek için Türkiye'de uzun süreler bekledikleri bilinmektedir. Geçici koruma altındaki Suriyeliler uluslararası alan yazını tutarlı olması açısından çalışmada mülteci kavramıyla ifade edilmiştir. Türkiye günümüzde birçok yerinden edilmiş grup için bir ara durak olmaktan çıkmış hedef ülke haline gelmiştir. Bu durumda mülteci çocuk ve gençlerin uzun süreler ülkede kalacağı anlamına gelmektedir. Mültecilerin ihtiyaç ve sorunlarının gündeme alınması bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmada sayısal olarak fazla oldukları için Suriyeli çocuklar ve gençler özne olarak ele alınacaktır. Ancak ülkede bulunan diğer grupların (Afgan, İranlı, Iraklı vb.) ihtiyaç ve sorunları da benzerdir. Ayrıca Türkiye'de eğitim gören Suriyeli çocuklarla ilgili daha fazla çalışma bulunurken; ergen/genç grupla yapılan çalışmaların sınırlı olduğu ve bunlarında sosyal psikolojik kavramlarla değerlendirilmediği sadece yaşanan sorunlara odaklanıldığı görülmüştür. Bu nedenle çalışmada genç grup merkeze alınarak değerlendirilecektir. Gelişim ve eğitim bir süreci ifade ettiği için çalışmada açıklanan kavramlar çocuk ve genç grupların tümünü kapsamaktadır.



Mülteciler hem kendi ülkelerinde hem de göç süreci ve sonrasında travmatik olaylara maruz kalarak çoklu kayıp deneyimleri yaşayan gruplardır. Mülteciler, kesintiye uğramış eğitimleri, yüksek düzeyde travma yaşamaları ve belirsiz vatandaşlık statüleri nedeniyle diğer göç eden gruplarından farklıdır (Sheikh ve Anderson, 2018). Mülteciler göç sürecini planlamadan ve zorunluluklar nedeniyle aniden hızla verilen kararlarla deneyimlerler. Yeniden yerleşim, kültürleşme ve uyum süreci bu grup için daha zorlu geçmektedir (Berry ve Sam, 1997). Genellikle komşu ülkelere yerleşen mülteciler açısından coğrafik yakınlık kültürel benzerlikleri arttırdığı için yaşamı kolaylaştırmasına rağmen fiziksel, psikolojik ve sosyal birtakım zorluklar, çok sayıda risk faktörüne maruz kalmış bireylere ek yük getirmektedir (Malm vd., 2020).

Göç süreci, bireyin bir kimlik hiyerarşisinden diğerine yer değiştirmesi olarak da değerlendirilebilir. Kendi kültürel yapılarında yer alan kişiler, göç sonrasında yeni bir kültürel yapı içinde var olmak zorunda kalırlar (Joseph, 2013). Bu süreç, çocuklar, gençler ve kadınlar için daha zorlayıcıdır, çünkü göç ve yeniden yerleşim sürecinin her aşamasında karar verme noktasında bu gruplar daha edilgen olarak değerlendirilir (Rezazadeh ve Hoover, 2018). Türkiye, 2011 yılında Suriye’de iç savaşın başlamasıyla büyük bir sığınmacı grubuyla karşı karşıya kalmıştır. Yerinden edilen 13 milyon Suriyeli ’den (Damen vd., 2022) yaklaşık 3.7 milyonu Türkiye’de yaşamaktadır. Türkiye’de yaşayan Suriyelilerin eğitim çağındaki çocuk ve genç nüfusu (5-24 yaş aralığı) yaklaşık 1.6 milyonu bulmaktadır. Suriyeli genç nüfus (15-24 yaş arası) belirtilen toplamın %44’ünü (774.161) oluşturmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 8 Haziran 2021 tarihinde yapılan açıklamada anaokulunda 35 bin 707, ilkokulda 442 bin 817, ortaokulda 348 bin 638 ve lisede 110 bin 976 Suriyeli öğrencinin eğitim gördüğünü açıklanmıştır. Toplamda 938 bin 138 çocuk eğitim hayatına devam etmektedir. Eğitim çağına olup okula gitmeyen 432 bin 956 çocuk bulunmaktadır. 2021-2022 Eğitim-Öğretim döneminde üniversitelerde okuyan Suriyeli öğrenci sayısı ise 48 bin 192 olarak belirtilmiştir (Mülteciler Derneği, 2022). Bu verilere göre ülkemizde yaşayan Suriyeli çocuk ve genç mültecilerin yaklaşık %58’nin eğitim sistemine dahil olduğu anlaşılmaktadır. İnsani ve küresel eğitim çabaları, yakın zamana kadar mülteci çocuklara eğitim sağlamaya odaklanırken, genç mültecilerin ihtiyaçları büyük ölçüde ihmal edilip görmezden gelinmiştir. Son yıllarda, erken çocukluk döneminden yüksek öğretime kadar tüm eğitim fırsatlarının öneminin anlaşılmasıyla bu bakış açısında bir değişim olmuştur (Morrice vd., 2020). Aynı zamanda mülteci gençlerin eğitim ve öğretime erişim konusunda çoklu zorluklarla karşı karşıya olduğu da bilinmektedir. Gençlerle ilgili çalışmalar önemlidir, çünkü bu dönemde verilen kararların daha sonraki yaşamda hayati sonuçlara sahip olabilir (Holland ve Thomson, 2009). Ortaya çıkabilecek sonuçların bireysel ve/veya toplumsal boyutları bulunmaktadır. Türkiye’de bu grupla yapılan çalışmaların çoğunlukla ilköğretime devam eden çocuklarla ilgili olduğu (Karaağaç ve Güvenç, 2019; Yiğit vd., 2021) görülmektedir. Eğitimine devam eden mülteci gençlerle ilgili çalışmaların (Demir, 2019) sınırlı olduğu gözlenmiştir. Mülteci gençlerle yapılacak çalışmaların konunun bireysel ve toplumsal sonuçları olduğu için önemlidir. Bu nedenle mülteci gençlerle yapılacak çalışmalarda gençlerin kültürleşme ve uyum sürecinde sosyal psikolojik kavramların vurgulanması gerektiği düşünülmektedir.

Eğitim

Eğitim, bilişsel, duygusal, sosyal ve entelektüel gelişim için kritik öneme sahiptir. Daha geniş anlamda, eğitim; ülkeye yeni gelenlerin sosyal gelişimi, yeni gelen topluluğa katılımı ve istihdamı gibi alanlarda hayati öneme sahiptir (Motti-Stefanidi ve Masten, 2013). Ancak eğitim ve eğitim talebi karşılıklı işleyen bir süreçtir. *Eğitim hakkına* sahip olmak mutlaka devletin

harekete geçeceği anlamına gelmez, uygulamada aileler veya öğrenciler bu hakkı talep etmedikçe gerçekleşmez. Devlet, eğitimle ilgili kurallar koyar. Ancak bazı kurallar bireyin eğitime erişimine engel de olabilir (yaş, belgelendirme vb.) ayrıca sunulan eğitimin ihtiyaçları karşılayacağı ve kalitesinin garantisi de yoktur. Fakat, kurallar bireylerin okula erişimi sağlar ve yetkilileri yeni gelen çocukları ve gençleri eğitime başlatılmak için harekete geçirir (Koehler ve Schneider, 2019).

Göç sürecine dahil olan çocuk ve gençlerin mümkün olduğu kadar erken eğitim ortamına girmesi, onların psikolojik sağlığı, sosyal, kültürel uyumu ve eğitim yeterliliklerini, başarılarını arttırmak için önemlidir. Erken olarak belirtilen zaman yerinden edilen gruplara göre farklılaşabilir. Bu süre halen ülkede bulunan göçmen öğrenciler için ülkeye geldikten sonraki ilk yılı ifade ederken, mülteci çocuklar için varıştan hemen sonraki süre olarak anlaşılması gerekir (Koehler ve Schneider, 2019). Örneğin; Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 2013/33/EU sayılı yönergesinin 14. Maddesi, zamanın önemini kabul etmekte ve eğitim sistemine erişimin, eğitimin verildiği tarihten itibaren üç aydan fazla ertelenmemesini öngörmektedir. Bu kritik dönemler özellikle mülteci çocuk ve gençlerin çoklu travmatik yaşantıları değerlendirildiğinde yeni gelenler yerde normal yaşama geçmeleri, kültürleşmeleri, psikolojik sağlıkları ve uyum sağlamaları açısından önemlidir. Mülteci çocuk ve gençlerin eğitim hayatına katılması için belirtilen süreler ve en kısa zamanda eğitim sürecine dahil olmaları yeni gelen toplum açısından da kültürün, sosyal yaşamın öğretilmesi, sağlıklı ve gelişime açık verimli bireyler olarak yeniden hayata başlamaları ve sürdürebilmeleri için kritik öneme sahiptir.

Okul ortamı, mülteci çocuk ve gençlerin yeni kültüre geçişi, yeni topluma uygun gelişimi, kültürleşmesi ve uyumu için birincil itici güçtür. Ek olarak okul ortamının onların sağlıklı gelişimini destekleme, kaynaklara erişimini sağlama gibi işlevleri de bulunmaktadır (Reynolds ve Bacon, 2018). Mülteci öğrenciler için yeni karşılaşmalar, öğrenme deneyimleri, etkileşimler, eğitim ortamı ve destek mekanizmalarının belirlenmesi hayati öneme sahiptir. Okullar ev sahibi ülkenin diline, tarihine ve kültürüne uyum sağlamayı kolaylaştırırken sosyal katılıma, başarılı yeniden yerleşime, akademik ve mesleki eğitim için ön koşul olan okuryazarlığa ayrıca kişisel gelişime katkıda bulunur (Ziaian vd., 2018). Okullar, genç mültecilerin kültürleşmesi, psikolojik iyi oluşu ve uyumunda güçlü bir etkiye sahip olan, aynı zamanda aidiyet duygusu kazandıran, karşılıklı önyargıların azaltılmasında etkili olan yerlerdir (Rah vd., 2009). Bu sürece katkı sağlayacağı düşünülen sosyal psikolojik bakış açısının alan çalışanları tarafından benimsenmesinin bireysel ve toplumsal faydaları olacağı düşünülmektedir.

Mülteci çocuklar ve gençler eğitim sürecinde farklı eğitim engelleriyle karşı karşıya kalırlar. Bunlar; dil engeli, eğitim sistemiyle ilgili bilgi eksikliği ve akademik yetersizlikler (Brown vd., 2006); göç öncesi sınırlı eğitim imkânı (Shapiro ve MacDonald, 2017), gerekli belgelerin eksikliği/ tanınmaması (McWilliams ve Bonet 2016) olarak ifade edilebilir. Ayrıca, öğretmen ve akranlarla yaşanan sorunlar, ayrımcılık (Correa-Velez vd., 2017), travma, vb. durumlarda ve akademik başarı üzerinde olumsuz etkiye sahip olabilir (Dryden-Peterson, 2017). Belirtilen kişisel faktörler ve deneyimler farklı şekillerde ve zamanlarda bir arada olabilir, bu durumda mülteci çocukların ve gençlerin eğitim yoluyla farklı şekil, gelişim hızında bütünleşeceği, ilerleyeceği ve farklı sonuçlara sahip olacağı anlamına gelmektedir. Normatif bir eğitim sisteminin kendisi de mülteci çocukların eğitim sistemine dahil olmaları ve ilerlemelerinde yapısal engeller oluşturabilir. Yaşa dayalı esnek olmayan sistemler, kişiye özel destek eksikliği ve değerlendirme kriterleri mülteci çocuk ve gençlerin ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz



kalabilir. Ayrıca eğitim yıllarını kaçırmış olan gençlere bu kurallar uygulandığında zorunlu eğitim sona erebilir. İlköğretim her zaman zorunlu eğitim olarak ve daha sonraki eğitim sürecinin de temeli şeklinde görülür. Genel olarak eğitim sistemi, orta öğretimde öğrencileri izleyerek gelecekte onları oldukça farklı eğitim olanakları sunabilecek parçalara ayırır. Ancak bu süreç geç kalanların, genellikle gerçek kapasitelerini göz ardı ederek, orta öğretimde daha düşük veya en düşük nitelikli bölümlere aktarılmasına neden olabilir. Bu durum, öğrencileri dezavantajlı duruma getirir, okulu bırakma riskini artırır. Bireylerin yanlış yönlendirme ve/veya tercihleri sonucu yaşananlar birey ve toplum açısından stresli bir süreç neden olabilir. Mülteci öğrencilerle çalışan öğretmenlerin yerinden edilmişlik, çeşitlilik konularında yeterli ve deneyli olmaları önemlidir. Öğretmenler, öğrencilerin farklı ihtiyaçlarını karşılayabilmeli aynı zamanda hoşgörüyü, çeşitliliğe saygıyı, sivil sorumluluğu teşvik edebilmelidir. Ancak bu zor bir süreçtir. Çok sayıda mülteci öğrencinin gelişimiyle konu üzerinde yoğunlaşan Avrupa ülkelerinde dahi, çeşitlenen sınıfların ihtiyaçlarına göre gerekli uyarlamaların tam olarak başarılamadığı görülmektedir (Koehler ve Schneider, 2019). Ayrıca mülteci gençler homojen bir grup olarak değerlendirilmemelidir. Farklı kapasiteleri, ihtiyaçları olan mülteci gençler kendi içinde çeşitliliğe sahip bir gruptur. Bu özellikleri nedeniyle bu grup hakkında geniş genellemeler yapmamaya özen gösterilmelidir (Morrice vd., 2020). Bu durum klasik bakış açılarını aşan gelişimsel yeni çalışmaları teşvik eden bir bakış açısına geçmeyi ifade etmektedir.

Sonuç olarak eğitim, gençlerin uyumu ve psikolojik iyi oluşlarında önemli bir yere sahiptir. Mülteci gençler için eğitim yeni geldikleri kültürle ilgili bilgilendirilmelerine kaynaklık eder, yeteneklerini geliştirmelerinde aracı role sahiptir. Eğitim sistemi mevcut politikalar ile şekillendirir ancak sonuçları bireysel psikolojik iyi oluşu ve uyumu doğrudan etkilemektedir. Eğitimde geçirilen zaman ve eğitim kurumları aracılığıyla oluşturulan sosyal ilişkiler uyumun önemli göstergelerindedir. Eğitim ve kültürleşme arasında çift yönlü ve döngüsel bir ilişki vardır. Kültürleşme, eğitimi kolaylaştırabilir aynı zamanda eğitimde kültürleşmeyi kolaylaştırabilir (Sheikh ve Anderson, 2018). Okullar ayrıca mülteci gençlere bilişsel, psikolojik ve davranışsal destek sağlamak için ideal alanlardır. Mülteci gençlerin eğitime katılımları ve okula başarılı uyumları, onların psikolojik iyi oluşlarını etkilemektedir. Çift taraflı fırsatlar sağlayan kültürleşme önemli bir kavram olduğu için çalışmada ele alınarak değerlendirilmiştir.

Kültürleşme ve Uyum

Mülteci çocuk ve gençler için eğitim ev sahibi kültüre katılımı kolaylaştıran temel yapılardan biridir. Bu nedenle, mülteci gençlerin kültürleşme sürecini anlamak, ev sahibi kültürde başarılı uyumlarını kolaylaştıran veya engelleyen değişkenler, başa çıkma stratejileri hakkında fikir verebilir (Tonui ve Mitschke, 2022).

Mülteci çocuklar ve gençler eğitim, çalışma gibi farklı alanlarda ev sahibi kültürle etkileşim içine girerler ve kültürleşme süreci başlar. Bireyler bir ülkeden diğerine yer değiştirdiklerinde miras/köken kültürleri ve yeni yerleştikleri kültür arasında etkileşim yaşanır. Kültürleşme kavramı göç eden bireylerin bireysel, aile ve kültürel olmak üzere farklı düzeylerde mücadele etmesi gereken bir psikolojik süreç, aynı zamanda yaşamın farklı alanlarını içeren oldukça karmaşık olgu olarak ifade edilebilir (Ferguson ve Birman, 2016). Kültürleşme, kültürel faktörler ile mülteci gençlerin davranışları arasındaki ilişkileri anlamamıza yardımcı olabilecek önemli bir kavramdır (Abu-Kaf vd., 2021). Kültürleşme süreci, bireyde fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal boyutlarda değişikliklere neden olmaktadır. Bireyler miras/köken kültürlerini kaybetmeden yeni dahil oldukları kültürü benimseyebilirler. Kültürleşme sürecinde

başat toplum ve köken grup sosyo-kültürel açıdan birbirini dışlamazlar. Kültürleşme yeni gelenlerin, gelinen yere uyum sağladığı, ancak ev sahibi kültürün değişmediği tek yönlü bir süreç değildir. Kültürleşme süreci stresli bir deneyim olabilir ve kültürleşme stresi kavramı yaygın olarak göçün stres faktörlerine atıfta bulunmak için kullanılır (Berry vd., 2006). Bireyin göç etmeden önce içinde yaşadığı koşullar, göç etme motivasyonu, ailelerin ayrılması, güvenli çevreyi kaybetme, belirsizlikler birey için oldukça stresli olabilir (Suárez-Orozco ve Suárez-Orozco, 2001). Mülteci gençler sürece edilgen dahil olduklarından ve başat toplumla eğitim, iş yaşamı gibi alanlarda sistemli olarak daha sık karşılaştıkları için kültürleşme stresini daha yoğun yaşayabilirler.

Kültürleşme sürecinde yeni gelen bireyler iki temel soruyla karşı karşıya kalırlar. Bunlardan ilki; ev sahibi topluma/başat topluma katılımın ve temasın ne kadar önemli olduğu, ikincisi ise köken grubun kültürel mirasını korumanın önemidir. Bu sorulara verilen yanıtlara göre asimilasyon (ev sahibi kültürle etkileşim düzeyi yüksektir; kültürel miras devam ettirilmez), ayrılma (ev sahibi kültürle etkileşimden kaçınılır; kültürel miras devam ettirilir), bütünleşme (hem kültürel mirasla hem de ev sahibi kültürle etkileşim devam ettirilir); marjinalleşme (kültürel mirasın zorunlu nedenlerle devamlılığının olmadığı ve dışlanma, ayrımcılık gibi nedenlerle diğerleri ile de etkileşimin yaşanmadığı) olarak adlandırılan dört kültürleşme stratejisi ortaya çıkmaktadır (Berry, 2019:18-25). Göçmen grupların tercih ettikleri kültürleşme stratejilerine odaklanan çok sayıda araştırma olmasına rağmen, özellikle mülteci ergenlerin kültürleşme deneyimleri ve tercih ettikleri stratejilerle ilgili sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Örneğin; bir çalışmada ABD'de yaşayan mülteci gençlerin kendi köken kültürlerini (ayrılma) veya ev sahibi kültürü (asimilasyon) daha fazla tercih ettikleri ancak bütünleşme gibi iki kültürlü kültürleşme stratejilerini daha düşük düzeyde tercih ettikleri ortaya konulmuştur (Trickett ve Birman, 2005). Yapılan farklı bir çalışmada ise yeniden yerleştirme sonrası Sovyet Yahudi mülteci gençlerin kendi kültürlerine olan ilgilerinin zamanla azaldığı, ev sahibi kültüre olan ilginin ise kademeli olarak arttığı gözlenmiştir (Birman ve Trickett, 2001). Ayrıca mülteci gençlerin kültürleşme tercihleri ile ilgili bir çalışmada da ergenlik döneminde yeniden yerleştirilen mültecilerin, yetişkinliklerinde yerleştirilen mültecilere kıyasla tercih ettikleri kültürleşme stratejilerinde farklılıklar olduğu da gözlenmiştir (Titzmann ve Lee, 2022). Türkiye'de yaşayan mülteci gençlerinde tercih ettikleri kültürleşme stratejilerinin belirlenmesi, onların uzun süreli başat toplumla ilişkilerinin düzenlenmesinde önemli olduğu düşünülmektedir.

Yeni gelenlerin uyumu, kendi miras kültürleriyle ev sahibi kültür arasındaki tercihlerine ve her iki kültürün bütünleşme düzeylerine göre değişmektedir. Bu nedenle, kimlik inşasında kendi kültürel kimliğinin sürdürülmesi ve ev sahibi kültürün değerlerinin benimsenmesi önemlidir (Giuliani vd., 2018). Ancak bu stratejiler sabit ve nihai değildir, ortamsal faktörlerden etkilenirler (Berry, 2019:18-25). Yeni gelenler tercih edecekleri kültürleşme stratejilerini toplumun kolaylaştırdığı stratejiler arasından seçerler. Buna göre, zor kültürel geçişlerde ayrılma ve bütünleşme stratejileri, yaşanan stresi ve psikolojik iyi oluşu olumlu etkilediği için tercih edilir (Cobb vd., 2019). Kişilerin tercih ettikleri stratejilerin uzun süreli sonuçları psikolojik (psikolojik iyi olma ve yaşam doyumu) ve sosyo-kültürel (sosyal ve kültürel işlevsellik becerileri) uyumla ilişkidir (Sam vd., 2008).

Kültürleşme kavramı yeni gelenlerin ev sahibi topluma uyum sağlamaları gerektiği varsayımına dayanmasına rağmen kültürlerarası temasın bir sonucu olarak hem yeni gelen kişilerde hem de yerli halkta bir takım psikolojik ve sosyo-kültürel değişiklikleri kapsamaktadır (2006; Berry ve Hou, 2016). Kültürel değişiklikler, temas halinde olan grupların gelenekleri, alışkanlıkları,



davranışları, ilişkileri, ekonomik ve politik yaşamlarında ortaya çıkarken; psikolojik değişiklikler ise -psikolojik kültürleşme- kültürleşme sürecine yönelik tutumlarda, ev sahibi kültüre yönelik kimlik ve davranışlardaki dönüşümleri kapsamaktadır (Berry vd., 2006). Kendilerini kültürel miraslarıyla ve yeni yerleştikleri kültürle özdeşleştiren kişilerin psikolojik iyi durumda oldukları ve yaşam doyumlarının daha yüksek olduğu bilinmektedir (Nguyen ve Benet-Martínez, 2013). Kültürleşme süreci, psikolojik ve sosyokültürel uyumu etkilemektedir (Ward vd., 2004). Psikolojik uyum, kültürel temas sonucu yaşanan psikolojik iyi oluşu ifade ederken; sosyokültürel uyum, karmaşık bir kültürel çevreye katılmak için gerekli sosyal becerilerin kazanılmasını içermektedir (Ward ve Kennedy, 2001). Bireyin sahip olduğu sosyal destek, kişilik özellikleri ve yaşam olayları psikolojik uyumun en önemli yordayıcılarıdır. Sosyokültürel uyumun ana yordayıcıları ise kültürel mesafe, kültürel bilgi, ev sahibi kültürün üyeleriyle temas sıklığı, bireyin algıladığı ayrımcılık, eğitim düzeyi, kalış süresi, yaşı ve cinsiyeti olarak ifade edilmektedir (Ward vd., 2004). Bireyler yeni yerleştikleri kültürel çevreye uyum sağlayamazlarsa kültürleşme stresi yaşarlar, olumsuz duygusal, fiziksel tepkiler verebilirler. Bu durum, özellikle bireylerin kültürleri, değerleri ve gelenekleri ev sahibi kültürden farklı olduğunda daha yoğun olarak gözlenmektedir (Berry ve Hou, 2016). Kültürleşme ve uyum süreçlerinde yaşanan olumsuzluklardan birey ve başat kültür doğrudan etkilendiği için sürecin iyi bilinerek, geliştirilmesinin, eksiklerinin giderilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Sosyal Kimlik, Kesişimsellik ve Ayrımcılık

Birey, toplumsal yapı bağlamında var olur. Sosyal kimlik teorisi, sosyal gruplar arasındaki dinamiklere dayanan teorik bir çerçeve ortaya koymaktadır. İnsanlar ait oldukları gruplarına (örneğin, “mülteci” veya “Suriyeli” veya “genç”) göre kimliklerini inşa ederler. Sosyal kimlik, bir sosyal grup üyeliğine göre oluşturulan benlik duygusunu ifade eder. Bu, birey ve temsil ettiği gruplar arasındaki sosyal etkileşimle şekillenir. İnsanlar günlük yaşamda birden fazla grubun üyesi olduğu için farklı kimliklere sahiptir. Bu kimliklerin anlamları toplum tarafından paylaşılr ve bireylerin birbirini anlamasına yardımcı olur (Weichselbaumer, 2020). Kimlik kavramının zaman ve mekan boyunca tutarlı olduğu varsayılrsa da; çok yönlü olduğu, kişinin kendisine ve çevreye bakışına göre şekillenen, bağlamsal, akışkan bir yapıya sahip olduğu, yaşam boyu derinleşmeye, genişlemeye devam ettiği gruplar arası ilişkilerle yeniden inşa edildiği bilinmektedir (Daniel, 2019). Belirli bir gruba üyelik, çoğunluk tarafından değersiz olarak algılanabilir. Bu nedenle, iç grup üyeleri, belirli grup özelliklerini, dış grup üyelerinden farklı şekilde yorumlayabilir (Weichselbaumer, 2020). Bireyin sahip olduğu farklı kimliklerin diğerleri tarafından olumsuz algılanması ayrımcılığın temel kaynağı olarak da değerlendirilir. Mülteci çocuk ve gençler yeni yerleşim yerlerinde farklı kimliklere sahip olurlar. Ancak okul ortamında kazanılan öğrenci kimliği, onları ev sahibi kültürdeki akranlarıyla aynı sosyal kimlik kategorisinde birleştirmektedir. Paylaşılan kimlik, bu grubun geniş toplum tarafından kabulü, etkileşim ve uyum için iyi bir başlangıç noktası sağlamasına rağmen bu süreçte yaşanacak önyargı, dışlama, ayrımcılığa da zemin oluşturmaktadır.

Bireyin farklılıkları görünür durumda ise birey daha fazla ayrımcılığa maruz kalır (Tilcsik vd., 2015). Burada bireyin fiziki farklılıklarının yanında kültürel, etnik, dini, siyasi, sosyal, eğitim gibi birçok farklılığı ayrımcılığa neden olabilir (Giuliani vd., 2018). Bunların yanında ayrımcılık deneyimi, bağlama, mülteci uyuğuna ve etnik kökenine göre de değişmektedir (Jannesari vd., 2020). Bu farklılıklar sonucu damgalama süreci yaşanır. Damgalama sosyal olarak inşa edilir, sosyal grupların belirli niteliklerinin diğerlerince farklı değerlendirmesine dayanmaktadır. Mülteci genç gruplar için başat kültürde mülteci olmak bir damga olarak değerlendirilebi-

lir. Ragins (2008), bireyin kimliğini doğrulama ihtiyacının olduğunu ve bu ihtiyacın, kimlikler olumsuz/değersiz olsa bile hissedildiğini belirtir. Bu nedenle bireyin damgalarını gizlemesi de bireyde psikolojik gerginlik, duygusal stres gibi olumsuz sonuçlara neden olabilir. Birey psikolojik iyi oluşunu korumak için sosyal grubuyla daha fazla özdeşleşebilir (Cobb vd., 2019). Bu durum mülteci gençlerin geniş toplumdan kültürel olarak ayrılmasına, gruplaşmasına ve/veya içe kapanmasına neden olabilir. Sonuçta bu süreç her iki grup içinde bireysel ve toplumsal olumsuz sonuçlar ortaya çıkarabilir.

Günlük yaşamda çoklu kimlikler ve bu kimliklerin öznel olarak organize edilme biçimleri artan düzeyde vurgulanmaktadır. Bu nedenle kesişimsellik terimi giderek daha popüler hale gelmektedir (Weichselbaumer, 2020). Ancak, kavram üzerinde hala uzlaşmamıştır. Kesişimsellik kavramı teorik bir bakış açısı, analitik bir yaklaşım ve sosyal adalet projeleri için politik bir araç olarak kullanılmaktadır (Collins, 2015). Kavram, kümülatif yapısal dezavantajların azınlık bireylerin hayatlarını nasıl etkilediğini anlamak için geliştirilmiştir. (Sosyal) psikolojide, kesişimsellik, sosyal adalet, eşitlik (Rosenthal, 2016) ve azınlık grup üyeliklerinin birleşiminin sosyal ve kişisel anlamlarının olup olmadığını; eğer bir anlamı varsa bunun ne anlama geldiğini araştırmak için önemli bir yaklaşım olarak kabul edilmektedir. Bir diğer ifadeyle çoklu dezavantajlı gruplara ait olmanın bireysel anlamlarına odaklanılır (Cole, 2009). Kavram, bireyin kimliklerinin birbiriyle nasıl etkileşime girdiğini ve ayrımcılığa yol açtığını açıklar (Weichselbaumer, 2020). Mülteci ve genç olmak birbirinden ayrı kategorilerdir. Ancak bu iki kavram mülteci genç kavramının da kesişirler ve farklı anlama sahip yeni bir kategori oluştururlar. Bireyin kendisini nasıl tanımladığı, dezavantajlarını algılaması kesişimsellik kavramıyla yakından ilişkilidir. Sosyal kimlik kuramında bireyler sahip oldukları kimliklerle bağlantılı olarak dezavantajlı durumlara maruz kalabilirler. Kesişimsellikte birey farklı sosyal kimliklerinin kesişmesinden dolayı çoklu dezavantajlı deneyimler yaşayabilir. Belirli bir sosyal kimliğin anlamı ve değeri; referans alınan gruplar arası karşılaştırmalarla şekillenmektedir. Ayrımcılık tek bir eşitsizlik kategorisine odaklanarak geleneksel olarak belirli gruplara, örneğin mültecilere, kadınlara veya etnik, dini veya cinsel azınlıklara yönelik olabilir. Ancak birey günlük yaşamda birçok farklı gruba aynı anda üye olabilir. Sonuç olarak bireyler sahip oldukları çoklu kimliklerine bağlı olarak ayrımcılık deneyimi yaşayabilirler (Kantola ve Nousiainen, 2009). Örneğin, mülteci Hristiyan genç kadın öğrenciler; cinsiyetleri, etnik kökenleri ve dinleri nedeniyle ayrımcılığa maruz kalabilirler (Weichselbaumer, 2020). Mültecilerin yeni yerleştikleri ülkelerde algıladıkları ayrımcılık, onlar için en önemli stres faktörlerinden biridir, kültürleşme süreçlerini, uyumlarını olumsuz etkilemektedir. Sonuç olarak mülteci çocuk ve gençler kimliklerinden ve farklı kimliklerinin neden olduğu kesişimsellikten dolayı eğitim alanında önyargıya ve çoklu ayrımcılığa daha fazla maruz kalabilirler.

Sonuç

Ülkelerinden zorunlu nedenlerle ayrılmak durumunda kalan mülteci çocuk ve gençlerin kültürleşme süreci genellikle zorlu geçmektedir. Ayrıca ülkelerine geri dönme olasılığı, yerleşilen ülkedeki kalıcılık gibi konular ev sahibi ülkeye uyum sağlamada isteksizliklere neden olabilir (Jamil vd., 2007). Mülteci çocuk ve gençlerin çoğu yeniden yerleşim için uzun süreler beklemek zorunda kalırlar. Türkiye'deki genç mülteci nüfus değerlendirildiğinde eğitim sürecine dahil olmalarının karşılıklı avantajlar sağlayacağı düşünülmektedir. Yeni yerleşim ülkelerinde genç mültecilerin eğitimi zamansal olarak sınırlı ve doğrusal normatif düşüncelerle inşa edilir. Bu normatif yapılar, göç öncesi eğitim eksikliğini ve yeniden yerleşimin acil



gereksinimlerini karşılamakta başarısız kalabilir (Morrice vd., 2020). Bu grup, eğitime erişimde birçok engeller karşı karşıya kalabilir. Genç mülteciler yeni yerleştikleri yere zorunlu eğitim yaşı sonrası geldilerse genellikle eğitimler dil öğrenimi olarak yapılandırılır. Bu grupta özellikle genç kadın mültecilerin eğitime katılması ve sürdürmesi sadece dil, gerekli akademik yeterlilikler gibi becerilere bağlı değildir. Aynı zamanda bu grubun aile desteği ve ekonomik kaynaklarındaki yetersizlikler, bu kaynakların kullanımındaki tercih öncelikleri, erken ebeveynlik gibi nedenlerle de eğitim sürecine katılmadıkları bilinmektedir. Dil eksikliği ve göç öncesi eğitimin kesintiye uğraması, isteksizlikle eş anlamlı değerlendirilmekte; sunulan eğitimler sınırlı ve sınırlayıcı olabilmektedir. Ancak eğitime erişim ve katılım, temel bir göstergesi, uyum aracı olarak kabul edilmektedir (Ager ve Strang, 2008). Ani yer değiştirmeye birlikte mülteci çocukların ve gençlerin eğitime erişimde verdiği ara ne kadar uzun olursa, yeni kültürde kültürleşme ve uyum sürecinde marjinalleşme veya ayrılma stratejisi tercihleri de artmaktadır (Sheikh ve Anderson, 2018). Bu nedenle, mümkün olduğunca en kısa sürede eğitime ulaşılması önemlidir. Mülteci çocuk ve gençler için yer değiştirmenin olumsuz etkisini azaltmak için tüm süreç boyunca eğitim sağlanması taraflar için önemli ve gereklidir. Aksi durumlarda sosyal kimlik ve bireylerin sahip olduğu dezavantajlı kimlikler önyargı ve ayrımcılık deneyimlerine, psikolojik ve sosyokültürel uyum sorunlarına neden olabilir.

Eğitime katılım, çocukların, gençlerin şimdiki ve gelecekteki uyumunun kritik, önemli bir göstergesidir. Mülteci gençler eğitimden dışlanmaya karşı savunmasızdır. Eğitim, sosyal destek eksikliği, güvencesizlik, yoksulluk bu gençlerin düşük ücretli bir ekonomiye dahil olacaklarının göstergesi olarak değerlendirilir (Morrice vd., 2020). Mülteci gençler zorluklar ve yapısal engellerle mücadele etmek durumunda kalırlar. Özellikle belgelendirme, okula erişimde bekleme süreleri ve bazı durumlarda okula erişimin engellenmesi gibi zorluklarla karşılaşılırlar. Ancak eğitim sistemlerinin göçü etkili bir şekilde yönetmedeki başarısızlığı ve bunun sonucunda ortaya çıkan yapısal engellerin daha az ilgi gördüğü ve bunun yerine ihtiyaç ve eksikliklere odaklanıldığı görülmektedir (Nunn vd., 2017). Ülkede bulunan farklı gruplardaki mülteci çocukların ve gençlerin eğitime dahil olması, okulda desteklemesi, yeni yerde kalıcı olabilecekleri düşünüldüğünde daha da önemli bir duruma gelmektedir. Mülteci gençler için okul veya dil sınıfları arasında ikili seçeneklerin oluşturulması ve müfredata erişmek için akademik içeriğe veya dil becerilerine sahip olmadıklarında, yetiştirme programlarının sağlanması temel bir gerekliliktir.

Konunun bir diğer aktörü ise eğitim veren öğretmenlerdir. Eğitim alanındaki profesyoneller, çok kültürlü ve çok dilli öğrencilerle çalışmanın kendilerini en az hazırlıklı hissettikleri alanlardan biri olduğunu ifade etmektedir (Koehler ve Schneider, 2019). Dünyadaki ve Türkiye'deki göç deneyimlerine bağlı olarak insan hareketliliğinin devam edeceği ve birçok çocuk, gencin ülkede sürekli kalabileceği görülmektedir. Ülkemizin transit ve hedef ülke olması nedeniyle her iki duruma uygun programların hazırlanması bir gerekliliktir. Çaba ve maliyet 'sadece' çocuklar ve gençlerle ilgili değil, geldikleri ülkeler için de geçerlidir. Ülke açısından zamanında çocukların ve gençlerin eğitimine uygun ve yeterli harcama yapılmaması sonraki aşamalarda daha yüksek çaba ve maliyete neden olabilecektir.

Özellikle Suriyeli mülteci gençlerin dili ve kullandıkları alfabenin Latin alfabesi olmaması yetişkinlik öncesi temel eğitim eksikliğini belirginleştirmekte ve akademik/mesleki eğitime erişimde yeni yoksunluklara neden olmaktadır. Yeni gelen mülteci çocuklar veya gençler normal sınıflara dahil edilmeden önce ev sahibi ülkenin ana dilini öğrenmeleri önemlidir. Ancak bu sürelerin de sınırlandırılması ve yapılandırılması gerekmektedir. Bu gruplar en

başından itibaren sistemle bütünleştirilmelidir. Ev sahibi dil hakkında temel bilgi verildikten sonra, anadili Türkçe olan akranlarla aynı sosyal ortamı paylaşmanın bu grubun öğrenme sürecini ve uyumlarını hızlandıracağı düşünülmektedir. Ancak, bu birlikte eğitim verme sürecinin iyi yönetilmesi için, farklı ihtiyaç ve durumların tanımlanması, yeterli personel sağlanması gerekmektedir.

Genç mülteciler eğitim yaş sınırının dışında kalsalar bile çıraklık gibi düzenlemelerle eğitim/işgücü piyasasına girmeleri için fırsatlar yaratılabilir. Örneğin; Almanya'da mülteci gençler üç yıllık mesleki eğitim sonrasında iki yıl kazandıkları mesleklerde çalışmak için güvenli bir statüye sahip olurlar. Bu da bireye kariyer gelişimi ve işgücüne uyum için makul bir süre sağlar (Koehler ve Schneider, 2019). Sonuçta uzun vadeli bakış açılarıyla, çoğu mülteci çocuğun ve gencin transit ülkede aslında uzun süreler kalacakları bir geçektir. Bu grubun insan hakları bakış açısıyla, eğitimin mümkün olduğunca erken ve eksiksiz sağlanması, yalnızca uluslararası sözleşmelere uygun olarak değil, aynı zamanda savaş veya aşırı yoksulluk koşullarında büyümenin etkilerini 'onarmak' içinde önemli bir adımdır. Kültürleşme stratejilerinin gelişimini ve bunların zaman içinde eğitimden nasıl etkilediğini anlamak için boylamsal çalışmalara ihtiyaç vardır. Çünkü bu tür çalışmaların, alan yazında yer almadığı gözlenmiştir.

Yeniden yerleştirilen mülteci gençlerin dilsel, bilişsel, duygusal ve sosyal ihtiyaçlarının ve yaşadığı sorunların önemli olduğu düşünülmektedir, ancak sadece bu konular üzerinde durmanın da taraflar açısından yeterli olmadığı kesindir. Mülteci çocuk ve gençlerle ilgili söylemlerde travma, zorluk ve umutsuzluğu aşırı vurgulama eğilimi, faillik ve kontrolden uzak kurbanlar olarak çocuk ve gençleri güçsüzleştiren baskın anlatıların içselleştirilmesine yol açabilir (Ludwig, 2016). Matthews'in (2008) savunduğu gibi, mülteci gençlerin travmatik deneyimlere nasıl tepki verdiği ve mülteci gençlerin travmayla başa çıkmada ne kadar dirençli ve becerikli olabilecekleri bilinmemektedir. Ayrıca olumsuz söylemler, mülteci kimliğini bireysel deneyimlerini gölgeleyerek (Marlowe, 2010), yoksulluk, önyargı, ayrımcılık ve belirsiz göçmenlik statüsü gibi göç sonrası deneyimleri de maskeleyebilmektedir (Ryu ve Tuvilla, 2018). Dolayısıyla olumsuz yaklaşımlar yerine olumlu durum ve süreçlerinde ele alınacağı çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Özellikle kalabalık bir nüfus olduğu için çalışmada Suriyeli çocuk ve gençler merkeze alınarak değerlendirmeler yapılmıştır. Çalışmada da belirtildiği gibi alan yazında çocuklarla ilgili çalışmalar (Karaağaç ve Güvenç, 2019; Yiğit vd., 2021) yapılırken; gençlerin göz ardı edildiği ve gençlerle yapılmış çalışmaların (Demir, 2019) sınırlı olduğu gözlenmiştir. Suriyeli mülteci gençlerle yapılacak çalışmaların hem bireysel hem de toplumsal olarak önemli olduğu düşünülmektedir. Özellikle bu grubun kültürleşme ve uyum sürecinde gelişim, sosyal psikoloji ve eğitim bilimleri kavramları kullanılarak yapılacak çalışmalara daha fazla ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Bu konuların çalışılması; uygun politika ve düzenlemeler için bir temel oluşturduğundan, sosyal bir zorunluluk olarak da değerlendirilmektedir. Bu konularda yapılacak çalışmaların çıktıları, okulda ve okul dışında gruplar arası ilişkilerdeki belirsizlik, gerilim, önyargı ve ayrımcılığın azaltılmasında, alandaki çalışanlara ve karar alıcılara yol gösterebilir. Mülteci çocukların ve gençlerin sosyo-kültürel ve akademik uyum sürecinde mülteci çocuklar, gençler; öğretmen ve idareciler, mülteci öğrencilerin aileleri birer aktör olarak geniş toplumla etkileşim geçmektedirler. Bu aktörlerin tümünü kapsayan çalışmalar yapılması olumsuz deneyimlerin azalmasına ve yaşam kalitesinin artırılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.



Kaynakça

- Abu-Kaf, S., Al-Said, K., & Braun-Lewensohn, O. (2021). Community coherence and acculturation strategies among refugee adolescents: How do they explain mental-health symptoms?. *Comprehensive psychiatry*, 106, 152227.
- Adams, M. C., & Kivlighan III, D. M. (2019). When home is gone: An application of the multicultural orientation framework to enhance clinical practice with refugees of forced migration. *Professional Psychology: Research and Practice*, 50(3), 176.
- Ager, A., & Strang, A. (2008). "Understanding Integration: A Conceptual Framework." *Journal of Refugee Studies* 21 (2): 166–191.
- Berry, J. W. (2019). *Acculturation: A personal journey across cultures*. Cambridge University Press.
- Berry, J. W., & Sam, D. L. (1997). Acculturation and adaptation. *Handbook of cross-cultural psychology*, 3(2), 291-326.
- Berry, J. W., & Hou, F. (2016). Immigrant acculturation and wellbeing in Canada. *Canadian Psychology/Psychologie Canadienne*, 57(4), 254-264.
- Berry, J. W., Phinney, J. S., Sam, D. L., & Vedder, P. (2006). Immigrant youth: Acculturation, identity, and adaptation. *Applied Psychology*, 55(3), 303-332.
- Birman, D., & Trickett, E. (2001). Cultural transitions in first-generation immigrants: Acculturation of soviet Jewish refugee adolescents and parents. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 32(4), 456-477. DOI:10.1177/0022022101032004006.
- Braïlovskai, J., Schönfeld, P., Kochetkov, Y., & Margraf, J. (2019). What does migration mean to us? USA and Russia: Relationship between migration, resilience, social support, happiness, life satisfaction, depression, anxiety and stress. *Current Psychology*, 38(2), 421-431.
- Brown, J., Miller, J., & Mitchell, J. (2006). Interrupted Schooling and the Acquisition of Literacy: Experiences of Sudanese Refugees in Victorian Secondary Schools. *Australian Journal of Language and Literacy*, 29 (2): 150–162.
- Cobb, C. L., Branscombe, N. R., Meca, A., Schwartz, S. J., Xie, D., Zea, M. C., ... & Martinez Jr, C. R. (2019). Toward a positive psychology of immigrants. *Perspectives on Psychological Science*, 14(4), 619-632.
- Collins, P. H. (2015). Intersectionality's definitional dilemmas. *Annual Review of Sociology*, 41, 1–20. DOI:10.1146/annurev-soc-073014-112142
- Cole, E. R. (2009). Intersectionality and research in psychology. *American Psychologist*, 64, 170–180. DOI:10.1037/a0014564.
- Correa-Velez, I., Gifford, S. M., McMichael, C. & Sampson, R. (2017). Predictors of secondary school completion among refugee youth 8 to 9 years after resettlement in Melbourne, Australia. *Journal of International Migration & Integration*, 18: 791–805. <https://doi-org.ezproxy.sussex.ac.uk/10.1007/s12134-016-0503-z>.
- Damen, R., Huijnk, W., & Dagevos, J. (2022). Socio-cultural starting positions among recently arrived Syrian refugees in the Netherlands: A latent class analysis. *International Journal of Intercultural Relations*, 87, 72-84.
- Daniel, S. M. (2019). Writing our identities for successful endeavors: Resettled refugee youth look to the future. *Journal of Research in Childhood Education*, 33(1), 71-83.
- Demir, R. (2019). İmam Hatip Lisesinde Öğrenim Gören Suriyeli Öğrencilerin Eğitim Sorunları: Kilis Örneği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(44), 280-306.
- Dryden-Peterson, S. (2017). Refugee Education: Education for an Unknowable Future. *Curriculum Inquiry*, 47 (1): 14–24. DOI:10.1080/03626784.2016.1255935.
- Ferguson, G. M., & Birman, D. (2016). Acculturation in the United States of America. In Sam D & Berry J, (Eds.) *Cambridge Handbook of Acculturation Psychology* (p. 396–416). DÜZELT
- Giuliani, C., Tagliabue, S., & Regalia, C. (2018). Psychological well-being, multiple identities, and discrimination among first and second generation immigrant Muslims. *Europe's Journal of Psychology*, 14(1), 66-87.

- Holland, J., & Thomson, R. (2009). Gaining Perspective on Choice and Fate. *European Societies* 11 (3): 451–469. DOI:10.1080/14616690902764799.
- Jamil, H., Nassar-McMillan, S.C. & Lambert, R.G. (2007). Immigration and attendant psychological sequelae: a comparison of three waves of Iraqi immigrants. *J Orthop.* 77, 199-205.
- Jannesari, S., Hatch, S., Prina, M., & Oram, S. (2020). Post-migration social–environmental factors associated with mental health problems among asylum seekers: A systematic review. *Journal of Immigrant and Minority Health*, 22(5), 1055-1064.
- Karaağaç, F. C., & Güvenç, H. (2019). Resmi ilkokullara devam eden Suriyeli mülteci öğrencilerin eğitim sorunları. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 530-568.
- Kantola, J., & Nousiainen, K. (2009). Institutionalizing intersectionality in Europe: Introducing the theme. *Interkafnational Feminist Journal of Politics*, 11(4), 459-477.
- Koehler, C., & Schneider, J. (2019). Young refugees in education: the particular challenges of school systems in Europe. *Comparative Migration Studies*, 7(1), 1-20.
- Ludwig, B. (2016). The different meanings of the word refugee. In E. Feuerherm & V. Ramanathan (Eds.), *Refugee resettlement in the United States: Language, policy, pedagogy* (pp. 35–53). Bristol: Multilingual Matters.
- Malm, A., Tinghög, P., Narusyte, J., & Saboonchi, F. (2020). The refugee post-migration stress scale (RPMS)—development and validation among refugees from Syria recently resettled in Sweden. *Conflict and health*, 14(1), 1-12.
- Marlowe, J. M. (2010). Beyond the discourse of trauma: Shifting the focus on Sudanese refugees. *Journal of Refugee Studies*, 23(2), 183–198. <https://doi.org/10.1093/jrs/feq013>.
- Matthews, J. (2008). Schooling and settlement: Refugee education in Australia. *International Studies in Sociology of Education*, 18(1), 31–45.
- McWilliams, J. A., & Bonet, S. W. (2016). Continuums of precarity: Refugee youth transitions in American high schools. *International Journal of Lifelong Education*, 35(2), 153-170.
- Morrice, L., Tip, L. K., Brown, R., & Collyer, M. (2020). Resettled refugee youth and education: aspiration and reality. *Journal of Youth Studies*, 23(3), 388-405.
- Motti-Stefanidi, F., & Masten, A. S. (2013). School success and school engagement of immigrant youth: A risk and resilience developmental perspective. *European Psychologist*, 18(2), 126–135. <https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000139>.
- Mülteciler Derneği, (2022), Türkiye'deki Suriyeli Sayısı Mayıs 2022, <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>, (E.T. 09.06.2022).
- Nguyen, A. M. D., & Benet-Martínez, V. (2013). Biculturalism and adjustment: A meta-analysis. *Journal of Cross-cultural Psychology*, 44(1), 122-159.
- Nunn, C., Gifford, S. M., McMichael, C., & Correa-Velez, I. (2017). Navigating Precarious Terrains: Reconceptualising Refugee Youth Settlement. *Refuge: Canada's Journal on Refugees* 33 (2): 45–55.
- Ragins, B. R. (2008). Disclosure disconnects: Antecedents and consequences of disclosing invisible stigmas across life domains. *Academy of Management Review*, 33(1), 194-215.
- Rah, Y. Choi, S. & Nguyen, T.S.T. (2009). Building bridges between refugee parents and schools. *International Journal of Leadership in Educational*, 12 (4), 347-365.
- Reynolds, A. D., & Bacon, R. (2018). Interventions supporting the social integration of refugee children and youth in school communities: A review of the literature. *Advances in Social Work*, 18(3), 745-766.
- Rezazadeh, M. S., & Hoover, M. L. (2018). Women's experiences of immigration to Canada: A review of the literature. *Canadian Psychology/Psychologie Canadienne*, 59(1), 76.
- Rosenthal, L. (2016). Incorporating intersectionality into psychology: An opportunity to promote social justice and equality. *American Psychologist*, 71, 474–485. DOI: <https://doi.org/10.1037/a0040323>
- Ryu, M., & Tuvilla, M. R. S. (2018). Resettled refugee youths' stories of migration, schooling, and future: Challenging dominant narratives about refugees. *The Urban Review*, 50(4), 539-558.
- Sam, D. L., Vedder, P., Liebkind, K., Neto, F., & Virta, E. (2008). Immigration, acculturation and the paradox of adaptation in Europe. *European Journal of Developmental Psychology*, 5(2), 138-158.



- Shapiro, S., & MacDonald, M. (2017). From Deficit to Asset: Locating Discursive Resistance in a Refugee-background Student's Written and Oral Narrative. *Journal of Language, Identity & Education*, 16 (2): 80–96. DOI:10.1080/15348458.2016.1277725.
- Sheikh, M., & Anderson, J. R. (2018). Acculturation patterns and education of refugees and asylum seekers: A systematic literature review. *Learning and Individual Differences*, 67, 22-32.
- Suárez-Orozco, C., & Suárez-Orozco, M. M. (2001). *Children of immigration*. Cambridge: Harvard University Press.
- Tilcsik, A., Anteby, M., & Knight, C. R. (2015). Concealable stigma and occupational segregation: Toward a theory of gay and lesbian occupations. *Administrative Science Quarterly*, 60(3), 446-481.
- Titzmann, P. F., & Lee, R. M. (2022). New temporal concepts of acculturation in immigrant youth. *Child Development Perspectives*, 00, 1-8, DOI: 10.1111/cdep.12458.
- Tonui, B. C., & Mitschke, D. B. (2022). We still keep our culture to stay alive: acculturation and adaptation among resettled young adult refugees from Burma. *Journal of Ethnic & Cultural Diversity in Social Work*, 31(2), 121-133.
- Trickett, E. J., & Birman, D. (2005). Acculturation, school context, and school outcomes: Adaptation of refugee adolescents from the former Soviet Union. *Psychology in the Schools*, 42(1), 27-38.
- UNHCR (2018), *Global Trends: Forced Displacement in 2017*, Geneva, United Nations.
- Ward, C., & Kennedy, A. (2001). Coping with cross-cultural transition. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 32(5), 636-642.
- Ward, C., Leong, C. H., & Low, M. (2004). Personality and sojourner adjustment: An exploration of the Big Five and the cultural fit proposition. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 35(2), 137-151.
- Yiğit, A., Şanlı, E., & Gokalp, M. (2021). Türkiye'deki Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarına yönelik öğretmen, okul yöneticileri ve öğrencilerin görüşleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(1), 471-496.
- Ziaian, T., de Anstiss, H., Puvimanasinghe, T., & Miller, E. (2018). Refugee students' psychological wellbeing and experiences in the Australian education system: A mixed-methods investigation. *Australian Psychologist*, 53(4), 345-354.

EXTENDED ABSTRACT IN ENGLISH

Acculturation Experiences of Syrian Youth in the Education Process

The global refugee and displaced migrant populations are increasing rapidly in the world. It is known that many refugee youths are likely to live in several countries or stay in refugee camps for a long time before being permanently resettled in a third country. In the study, Syrians under temporary protection living in Turkey are expressed with the concept of refugees. While there are many studies on Syrian children studying in Turkey, It has been observed that the studies conducted with the adolescent/young group are limited and not evaluated with social psychological concepts. They only focus on the problems experienced. For this reason, in the study, the young group was assessed by taking it to the center. Since development and education express a process, the concepts explained in the study cover all children and youth groups.

About 3.7 million of the 13 million displaced Syrians live in Turkey. The migration process is more challenging for children, youth, and women because these groups are considered more passive in decision-making at all stages of the migration and resettlement process. Humanitarian and global education efforts have, until recently, focused on providing education to refugee children, while the needs of young refugees have been largely neglected. Studies with refugee youth are essential as they have personal and social consequences. For

this reason, social psychological concepts should be emphasized in the acculturation and adaptation process of the young in the studies to be carried out with refugee youth.

Education is critical for cognitive, emotional, and social development. It is essential for children and young people involved in the migration process to enter the education environment as early as possible to increase their psychological health, social and cultural harmony, and educational qualifications and success. Refugee children and youth face different educational barriers in the education process. There is a bidirectional and cyclical relationship between education and acculturation. Acculturation can facilitate education as well as facilitate acculturation in education. Refugee youth's participation in education and successful adaptation to school affect their psychological well-being.

Refugee children and youth have different identities in their new settlements. Although shared identity provides a good starting point for the acceptance of this group by the wider society, interaction, and harmony, it also lays the groundwork for prejudice, exclusion, and discrimination to be experienced in this process. Being a refugee and being a young person are separate categories. However, these two concepts intersect in the idea of refugee youth and form a new type with a different meaning. In social identity theory, individuals may be exposed to disadvantaged situations connected to their identities.

As a result, the acculturation process of refugee children and youth who have to leave their country for compulsory reasons is usually tricky with sudden displacement. The longer the gap between refugee children and youth in accessing education. The greater their marginalization in acculturation and adaptation to the new culture. Therefore, it is crucial to reach training as soon as possible.

